

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ORMAN AĞAÇLARI VE TOHURLARI ISLAH
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ARAŞTIRMA BÜLTENİ

AKDENİZ BÖLGESİ ORTA YÜKSELTİ KUŞAĞI ISLAH ZONU'NDA (401-800 m) KIZILÇAM (*Pinus brutia* Ten.) DÖL DENEMELERİ

GİRİŞ

Türkiye'de hem kalite hem de miktar açısından odun hammaddesi açığı bulunmaktadır. Bu açığı gidermenin en önemli yollarından birisi ağaç ıslahını kullanmaktır.

Ağaç ıslahı çalışmalarında verimin yüksek olmasının koşullarından birisi gençleştirme ve ağaçlandırma çalışmalarında uyumun olduğu ıslah zonlarını kullanmaktır. Bu çalışma, bu ıslah zonlarından biri olan Akdeniz Bölgesi Orta Yükselti Kuşağı (401-800 m) Kızılçam ıslah zonunda yapılmıştır.

Her bir ıslah zonu için ayrı kurulan döl denemelerinde tohum meşcerelerinden seçilen ebeveyn (plus) ağaçlardan toplanan tohumlardan fidanlar yetiştirilmekte, yetiştirilen fidanlarla birden fazla alanda belirli bir desene göre deneme alanları kurulmaktadır. Bu denemelerde başarılı olan döllerin ebeveynleri aşı kalemi ile tohum bahçelerine aktarılmaktadır. Döl denemesi sonuçlarına göre kurulan bu tohum bahçeleri genetik olarak üstün döl (tohum) veren kaynaklar, yani genotipik tohum bahçeleridir.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu amaçla Akdeniz Bölgesi Orta Yükselti Kuşağı (401-800 m) Islah Zonu'nda yer alan 16 farklı populasyondan 270 plus ağaçtan ve dört klonal tohum bahçesinde yer alan 75 adet klondan oluşmak üzere iki seri halinde Antalya-Korkuteli-Yazır'da iki adet ve Adana-Pos-Eğni'de ve Osmaniye Ürün Fidanlığı'nda birer adet olmak üzere dört adet döl denemesi Şubat 2001'de tesis edilmiştir. (Şekil 1).

Döl denemelerinde karşılaştırma yapmak için ağaçlandırmalarda kullanılan altı adet tohum meşceresi kontrol materyali olarak kullanılmıştır. Buna göre tohum meşcerelerelerine göre verimin ne kadar artırılacağı belirlenebilmektedir.

Tesis edilen bu döl denemelerinin gelişimine göre her 4 yılda bir boy ve göğüs çapı ölçümleri yapılmaktadır. İltreleyen yaşlarda başka özellikler (gövde düzgünlüğü, dallanma gibi kalite özellikleri) de ölçülecek ve değerlendirilecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Döl denemeleri sonucuna göre tohum meşçeresi yerine, genetik tohum bahçesi tohumları kullanılarak ağaçlandırma yapıldığında tohum meşçeresine göre boy açısından üretim %50'nin üzerinde artabilecektir (Şekil 2).

2. Bu ara sonuçlara göre ilk genetik tohum bahçesi 2010 yılında Pos-Akören'de kurulmuştur. Proje sonunda yeniden değerlendirme yapılarak son şekil verilecektir. Ancak zamanı etkin kullanmak ve birim süredeki verimi artırmak için söz konusu tohum bahçesinden üretime geçtiği 2017'de tohum toplanabilir.

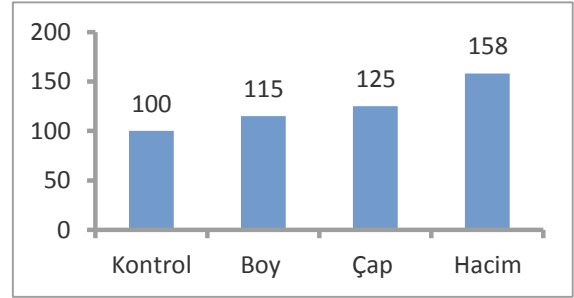
3. Genetik ıslah çalışmalarıyla birim sürede elde edilecek verimin

Şekil 1. Korkuteli-Yazır döl deneme alanı

artırılabilmesi için seleksiyon süresinin kısaltılması önem taşımaktadır. Erken yaşta seleksiyon olanaklarının incelenmesi açısından çeşitli yaşlarda karakterler arasında genetik korelasyonların ve kalıtım derecelerinin bilinmesi gereklidir. Bu kapsamda denemelerin gözlenecek, ölçümler periyodik olarak yapılacak ve değerlendirilecektir.

4. Şu andaki çalışmalar 1. Generasyon için yürütülmektedir. Döl denemeleri sonuçlarına göre en iyi ailelerle kontrollü çaprazlama (döllemeler) yapmak olasıdır. Altyapı ve olanaklar uygun olduğunda bu çalışmalara geçilebilir. Böylece birim alandan üretimi ve kaliteyi daha da yükseltmek mümkün olacaktır.

Şekil 2. Tohum meşçeresi (kontrol) 100 kabul edildiğinde genetik tohum bahçesinden sağlanacak verim artışı

Yıl: 2006-2010, Teknik Bülten No: 16-24, Ankara. Yazışma Adresi: Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müd Gazi /ANKARA

Proje Lideri: Dr. Hikmet ÖZTÜRK
Proje Yürütücüleri: Sadi ŞIKLAR Dr. Murat ALAN Turgay EZEN A. Gani GÜLBABA Rumi SABUNCU Osman POLAT Dr. Mehmet ÇALIKOĞLU S. Işık DERİLGİN Dr. Hülya ÖZLER Belma ÇALIŞKAN

Tel: (0312) 212 65 19 **Fax:** (0312) 212 39 60

E-posta: tohum @ogm.gov.tr

Web: <http://www.ortohum.gov.tr>